

Eduskunnan sivistysvaliokunnan kirjallinen asiantuntijalausuntopyyntö 4.5.2018

Koulukuraattorit ry:n lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle lukiolaiksi sekä laeiksi ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (HE 41/2018 vp)

Lukiolain ja -asetuksen muuttaminen

Lakiehdotuksen tavoitteena on edistää lukiolaisten hyvinvointia ja tukea opiskelijoita heidän opinnoissaan sekä sujuvoittaa ja jouduttaa nuorten siirtymistä jatko-opintoihin.

Ohjauspalvelut ja oppimisen tuki

Esityksessä korostetaan opiskelijan oikeutta saada opintoihinsa henkilökohtaista ohjausta tarpeidensa mukaisesti. Ohjausnäkökulman vahvistaminen on tärkeää ja kannatettavaa. Nykyäänkin moni lukio tarjoaa opiskelijoilleen henkilökohtaista ohjausta niin lukio-opintojen aikana, jatko-opintoja suunniteltaessa sekä myös silloin, kun jatko-opintopaikka on jäänyt saamatta. Jotta ohjauksen vahvistaminen ja esityksen noudattaminen olisi mahdollista, tulee opinto-ohjaukseen ohjata riittävästi taloudellisia resursseja.

Esityksessä painotetaan nuoren ohjausta myös tilanteessa, jossa jatko-opiskelupaikka on jäänyt saamatta. Nuorella olisi oikeus saada opinto-ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden ajan. Ohjaamisen järjestämisvastuu olisi koulutuksen järjestäjällä. Esityksessä mainittu keskitetty piste ohjaukselle olisi perusteltu ainakin isommissa kaupungeissa. Tämä mahdollistaisi esimerkiksi korkeakouluopintoihin perehtyneen opinto-ohjaajan palkkaamisen, jolloin ohjauksesta saatava hyöty olisi mahdollisimman suuri. On kuitenkin huomioitava nykyisen ohjausresurssin vahvistaminen paikkakunnilla, johon keskitettyä pistettä ei voida perustaa.

Esityksessä säädetään opiskelijan oikeudesta saada erityisopetusta. Esitys on tärkeä opiskelijoiden yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Monessa lukiossa erityisopetus on jo nyt järjestetty hyvin, mutta riittävä resurssointi on tässäkin kohtaa tarpeellinen. Esimerkiksi Tampereen kaupungin lukiokoulutuksessa noin joka viides opiskelija käyttää jossakin opintojensa vaiheessa erityisopettajan palveluita eli tarve erityisopettajan palveluille on suuri.

Yksilölliset opintopolut

Esityksen tarkoitus on mahdollistaa lukiolaiselle mahdollisimman monipuolinen ja mielenkiintoinen yleissivistävä koulutus, josta voi sujuvasti siirtyä korkeakouluopintoihin. Opintojen loppuunsaattamisen kannalta on tärkeää, että opinnot motivoivat opiskelijoita ja valinnanvaraa erilaisille kiinnostuksenkohteille on. Yhtälailla pakollisten kurssien

säilyttäminen opintosuunnitelmassa on myös tärkeää, jotta yleissivistävissä opinnoissa säilyy tietty yhdenmukaisuus.

On myös huomioitava se, että lukiolaiset ovat vielä hyvin nuoria eikä valintoja tulevaisuuden suhteen ole helppoa tehdä. Opiskelijan vastuu opintojensa suunnittelusta kasvaa opintojen monimuotoistuesssa entisestään. Osa lukiolaisista vaatii opinnoissaan toisia enemmän ohjausta jo nyt ja valinnanvapaus saattaa kasvattaa ohjauksen tarvetta. Tällaiset opiskelijat ovat usein vaikeimmin tavoitettavissa, joten henkilökohtaiselle ohjaukselle on jäätävä tarpeeksi aikaa. Ohjauspalveluiden vahvistaminen on siksi erittäin tärkeää.

Esityksen pyrkimys monipuoliseen ja yksilölliseen lukiokoulutukseen on tavoiteltava ja mahdollistaa paikallisten lähtökohtien huomioimisen opetuksen toteuttamisessa. Mutta miten pystytään turvaamaan lukiolaisten tasavertaisuus ja mahdollisuus saada saman laatuista opetusta ympäri Suomea? Suurimpien kaupunkien lukiot pystyvät kehittämään vielä nykyistä paremmin yhteistyötä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa ja lukiolaisille pystytään tarjoamaan esimerkiksi mahdollisuuksia opiskella kursseja korkeakoulussa. Huolta herättää se, miten lukiot ympäri Suomen pystyisivät tarjoamaan lukiolaisille samankaltaiset mahdollisuudet tutustua korkeakouluopintoihin.

Ylioppilastutkinnon uudistaminen ja jatko-opintoihin hakeutuminen

Ylioppilastutkintoa esitetään uudistettavaksi siten, että uusintakertoja olisi jatkossa rajaton määrä. Uudistus on sinänsä hyvä, mutta vaarana on myös opintojen venyminen nykyisestä kolmesta vuodesta yhä useammin neljään vuoteen. Kun ylioppilastutkinnon merkitys jatko-opintoihin pääsemisessä kasvaa merkittävästi, lisää se myös painetta suoriutua ylioppilaskokeesta mahdollisimman hyvin. Näin ollen opinnot voivat venyä, koska opiskelija käy mahdollisimman paljon kirjoitettavan aineen kursseja ylioppilaskoetta varten. Lisäksi opiskelija hajauttaa ylioppilaskokeensa useammalle kirjoituskerralle, jotta voi keskittyä harvempaan kokeeseen kerralla. Myös uusimiskertojen määrä tulee kasvamaan. Tämä puolestaan vaatii enemmän resursseja koko koulun henkilökunnalta.

Lukiolaisten jatkaminen korkeakouluopintojen pariin mahdollisimman sujuvasti on tavoiteltava asia. On kuitenkin mietittävä, onko ylioppilastutkinnon arvosanojen painottaminen oikea ratkaisu tähän. Ammatillisen koulutuksen käyneillä jatko-opintoihin pääsyyn painotetaan päättötodistusta, jossa näkyy koko opiskeluajan työpanos. Lukiolaisella ylioppilastutkinnon arvosanat eli käytännössä yksittäiset kokeet ratkaisevat jatko-opintoihin pääsyn. Se tulee aiheuttamaan opiskelijoille stressiä ja painetta suoriutua kokeista erityisen hyvin. Tuoreimmassa Kouluterveyskyselyssä 2017 esiin nousee lukiolaisten uupumus ja se näkyy myös kuraattorin vastaanotolla. Sen vuoksi olisi tärkeää miettiä, voisiko lukiolaistenkin kohdalla pääsyvaatimuksena jatko-opintoihin käyttää joko ylioppilastutkinnon tuloksia tai lukion päättötodistuksen arvosanoja.

Lukio-opinnot ovat vaativia ja niissä suoriutumisella ja opinnoissa tehdyillä valinnoilla on kauaskantoisia vaikutuksia opiskelijan jatko-opintojen ja muun myöhemmän elämän kannalta. Suurin osa lukiolaisista voi hyvin, mutta Kouluterveyskyselyiden mukaan uupumus lukiolaisten keskuudessa on kuitenkin lisääntynyt. Lukiokoulutuksen arviointikeskeisyys ja etenkin kunkin jakson lopussa toteutettavat koeviikot ja kurssikokeet aiheuttavat suoriutumispaineita ja lisäävät uupumusta. Ylioppilastutkintouudistus tulee toteutuessaan aiheuttamaan myös lisää paineita lukiolaisille, koska arvosanoilla on valtava merkitys tulevaisuuden kannalta.

Lukio-opintojen rahoitus opiskelijan näkökulmasta

Lukiokoulutuksen muutoksia suunniteltaessa tulisi huomioida opiskelijoiden taloudelliset edellytykset käydä lukiota. On tärkeää, että lukion opetus säilyy edelleen maksuttomana. Pakolliset oppivälineet, kuten esimerkiksi tietokone ja kirjat, kuitenkin maksavat paljon eivätkä Kelalta saatavat opintoetuudet kata kuluja kuin pieniltä osin. Esityksessä mainitaan, että vähävaraisilla opiskelijoilla on mahdollisuus hakea toimeentulotukea koulutuksen edellyttämiin oppimateriaali- ja välinekustannuksiin. Käytännössä kuitenkin hyvin harva opiskelija on oikeutettu saamaan toimeentulotukea. Alaikäisen opiskelijan kulut maksaa useimmiten huoltajat ja täysi-ikäiset opiskelijat veloitetaan nostamaan opintolainaa kustannusten kattamiseksi. Tämän vuoksi on tarpeellista miettiä, miten vähävaraisia opiskelijoita pystyttäisiin paremmin tukemaan taloudellisesti, jotta jokaisen halukkaan on mahdollista suorittaa lukio-opinnot taloudellisista edellytyksistä riippumatta.

Opiskeluhuollon palvelut

Esityksessä ehdotettu ohjauksen ja erityisopetuksen vahvistaminen ja niiden riittävä resursointi on erittäin tärkeä asia, jotta kaikki lukiolaiset olisivat tasavertaisessa asemassa keskenään. On kuitenkin yhtä tärkeää muistaa myös lukion opiskeluhuollon palvelut eli kuraattorit, psykologit, terveydenhoitajat ja lääkärit, jotka tekevät tiivistä yhteistyötä lukion muun henkilökunnan kanssa opiskelijoiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Tämän vuoksi opiskeluhuollon säilyminen osana lukioiden omaa toimintaa on maakuntaudistuksen yhteydessä tärkeää. Opiskeluhuollon palvelujen yhdenvertainen laatu ja saatavuus on lukioissa jatkossa turvattava.

Hanna Gråsten-Salonen
Puheenjohtaja
Koulukuraattorit ry -Skolkuratorer rf

Pia Hoivassilta
Hallituksen varajäsen
Koulukuraattorit ry - Skolkuratorer rf